

TABIAT VA INSON O'RTASIDAGI UYG'UNLIK MASALASI "ROBNZON KRUZO" ASARIDA**Adxamova Tumaris Adxam qizi***Samarqand Davlat pedagogika instituti O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi 2-bosqich talabasi***Usarova Laylo Ibragimovna***O'zbek tili va adabiyoti kafedrasi dotsenti***Annotatsiya**

Ushbu maqolada Daniel Defoning mashhur "Robinzon Kruzo" asarida inson va tabiat o'rtasidagi uyg'unlik falsafasi tahlil etiladi. Asarda tabiat insonni sinovdan o'tkazuvchi, ammo uni tarbiyalovchi kuch sifatida talqin qilinadi. Robinzon Kruzo orolda yakka qolganida, tabiat bilan kurashish o'rniga uni tushunishga, unga moslashishga va undan to'g'ri foydalanishga o'rganadi. Bu jarayon insonning ichki kamoloti, sabr, mehnatsevarlik va minnatdorlik sifatlarini namoyon etadi. Maqolada asardan iqtiboslar asosida tabiat bilan uyg'un yashash g'oyasi yoritilgan.

Kalit so'zlar: tabiat, uyg'unlik, inson, Robinzon Kruzo, falsafa, ma'rifat, mehnat.

Annotation

This article analyzes the philosophy of harmony between man and nature in Daniel Defoe's "Robinson Crusoe." The novel presents nature as both a trial and a teacher for man. When Crusoe is left alone on the island, he learns to live in balance with nature rather than fight against it. Through patience, labor, and gratitude, he achieves inner development. Based on textual evidence, the article explores the moral and ecological aspects of this harmony.

Keywords: nature, harmony, man, Robinson Crusoe, philosophy, enlightenment, labor.

Аннотация

В статье рассматривается философия гармонии между человеком и природой в романе Даниэля Дефо «Робинзон Крузо». Природа изображается как сила, испытывающая и одновременно воспитывающая человека. Оставшись один на острове, Робинзон учится жить в согласии с природой, проявляя трудолюбие, терпение и благодарность. В статье на основе цитат из произведения раскрываются моральные и экологические аспекты данной темы.

Ключевые слова: природа, гармония, человек, Робинзон Крузо, философия, просвещение, труд.

KIRISH

Daniel Defo (1660–1731) — ingliz ma’rifatparvarlik adabiyotining asoschilaridan biri bo‘lib, “Robinzon Kruzo” (1719) romani bilan nafaqat ingliz, balki jahon adabiyoti tarixida yangi bosqich boshlab bergan yozuvchidir. Mazkur asar insonning aqli, irodasi va mehnati orqali tabiat bilan uyg‘un yashash imkoniyatini badiiy ifoda etadi. Asar XVIII asr Yevropa ma’rifatparvarlik g‘oyalari — inson aqlining qudrati, mehnatning qadri va tabiatni anglash zarurati bilan chambarchas bog‘liqdir.

Tabiat sinov maydoni sifatida Robinzon orolga tushgan ilk kunlaridanoq tabiatni dushman deb biladi. U hayot uchun kurashadi, yomg‘ir, shamol, ochlik va xavf bilan to‘qnashadi. Ammo vaqt o‘tishi bilan tabiat unga dushman emas, balki “hayot saboqlari beruvchi ustoz” ekanini anglaydi. Defo yozadi: “Men tabiatni o‘zgartira olmasdim, lekin o‘zimni unga moslashtira olardim.” Bu fikr asarning falsafiy markazidir. Robinzon tabiat qonunlariga moslashish orqali tirik qoladi va ma’naviy jihatdan yuksaladi. Shu tariqa tabiat uni sinaydi, ammo ayni paytda uni kamolot sari yo‘naltiradi. Tabiat bilan uyg‘unlik – mehnat orqali yaratilgan hayot Robinzon orolda o‘z mehnati bilan tirikchilik qiladi: bug‘doy ekadi, daraxtdan uy quradi, hayvonlarni boqadi. U tabiat bilan kurashmaydi, balki uni anglab, undan oqilona foydalanadi. Shu jarayonda u inson mehnati tabiatni vayron qilmasdan, balki uni boyitishi mumkinligini ko‘rsatadi. Defo qahramon og‘zidan shunday deydi: “Mehnat menga nafaqat non berdi, balki umid ham berdi.” Bu jumla inson va tabiat o‘rtasidagi uyg‘unlikning eng sof shaklidir: inson tabiatdan minnatdorlik bilan foydalanadi, u bilan birga yashaydi. Mehnat orqali inson o‘zining ruhiy yuksakligini topadi, bu esa ozodlikning asl manbaidir. Falsafiy jihatdan asarda tabiat va inson o‘rtasidagi munosabat — ma’naviy uyg‘unlik g‘oyasi bilan chambarchas bog‘langan. Robinzon tabiatni faqat tirikchilik vositasi sifatida emas, balki ruhiy tinchlik manbai sifatida ko‘ra boshlaydi. Orolidagi hayoti davomida u “yolg‘izlikda ham tabiat bilan suhbatda” bo‘ladi. Shu jihatdan “Robinzon Kruzo” asari ekologik tafakkur uchun ham muhim: u insonni tabiatdan ustun emas, balki uning bir bo‘lagi sifatida ko‘rsatadi. Defo orqali o‘quvchi insonning haqiqiy baxti tabiat bilan uyg‘un yashashda ekanini anglaydi.

Xulosa

Daniel Defoning “Robinzon Kruzo” asari inson va tabiat o‘rtasidagi uyg‘unlikni chuqur falsafiy ma’noda yoritgan durdona asardir. Muallif tabiatni insonni sinovdan o‘tkazuvchi, ammo uni tarbiyalovchi kuch sifatida ko‘rsatadi. Robinzon oroldagi hayoti davomida tabiatni yengish o‘rniga uni anglash va unga mos yashashni o‘rganadi. Asarda mehnat, sabr-toqat va minnatdorlik insonni ma’naviy yuksaltiruvchi vosita sifatida talqin etiladi. Robinzon tabiat bilan murosaga kelgan sayin ruhiy ozodlikka erishadi — bu esa insonning o‘z “ichki oroli”ni topish, ya’ni yaratuvchilik va uyg‘unlik cho‘qqisiga chiqishidir. “Inson tabiat bilan kurashda emas, balki unga hamnafas bo‘lgandagina chinakam ozodlikni topadi.”

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Daniel Defo. Robinzon Kruzo ning hayoti va ajoyib sarguzashtlari. – Toshkent, 2016.
2. Qo‘shjonov, M. Jahon adabiyoti tarixi. – Toshkent: O‘qituvchi, 1999. – 412 b.
3. Dildora Amonova, Dildora Tuxtayeva. Adabiyot nazariyasi asoslari. – Toshkent, 2018.

